

Nro. 3.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉSA. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBÖL.

*Költ Bétsben Kedden Juliusnak 9-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

B é t s.

Károlyina Királyi fő Hertzeg Kis-afszonyinak Jun. 30-dikán éfvéli 10 orakor történt haláláról, a' mely is az után, hogy a' himlő ezen Hertzeg afszonyba bé-oltatott volt, a' tizenhetedik naponn történt, így ír az Udvari ujjság: —

„Ez a' felettébb szomorú történet a' himlő bé-oltásnak érdeméből, mely is már ezerféle tapasztalások által meg-bizonyított, telyességgel semmit el nem veszten: éppen nem annak tulajdoníthatatik, hanem egészen más okból vette eredetét. A' nem kedvező időjárás mellett is, a' himlőzés-béli betegségnek egész folyása, rendes és könnyű nemű volt. A' himlő hideg, a' bé-oltás után hetedik nap jött el, mindenkör

mértékletes volt, és semmi heves változások nem voltak követői. A' 9 dik napnak vége telé kezdetek néhány himlők szemleltetni; a' 10-dik és 11-dik nap ki oltottak egészzen: hanem a' 200 számat mind együtt is el nem érték. Lassan-lassan illendő-keppen fel-emelkedtek, gyenyetseggel meg-teltek, s egyáltalában a' leg szebb himlőknek tettfeztettek lenni: a' midőn Janus 28 dikán igen jó reggel, a' himlő bé oltás után 15-dik naponn, a' nélkül, hogy a' himlőkben, a' melyek még a' leg tökelltesebb gyenyefféességben voltak, leg kisebb változás történt volna, valamely förtvetből reá jött nyavaja' matériájának, u. m. a' skarlat-hideg' mér-gének, a' H. Kis-alfzony' agy-velejére való le-izallása által okoztatott halála. Ez a' nyavaja, melynek mingyár akkor leg rozszabb jelek voltak követői, mint mindenkor szokott lenni, most is halalos volt, hanem a' himlők, még az az-után való három napokon is, melyek alatt a' Hertzeg Kis alfzony életben volt, a' magok rendes járasokat egészzen el- végezték, és a' felsőbb rétezekenn kezdődve, rendszeren el- szárodtanak. A' holt tefinek meg-nyitása, a' mely a' fejeob említett mérégnek az agyvelőre lett izállása fe-lől minden kétséget el-háritott, a' fő-beli vízi nyavaja' jelen-létének is bizonyfágául szolgált. A' Skarlat-mérég, a' H. Kis-alfzonnal együtt meg-himlőztetett gyermekek közzül többeket el-fogott, a' kik a' miatt mind veszedelmesen meg-bete-gedtek: de egy is meg nem holt közzülök.

Hadi-Történetek.

Bé-küldetett már Földmarschal Siwarowtól Felséges Urunkhoz azoa 17-dik, 18-dik, 19-dik, és 20-dik Juniusi nevezetes isatáknak le-irása, a' melyek ezen napokon Olofz országban a' *Tidone'* pataka, s-a' *Irebia* és *Nura'* vizei mellett történtek. Tegnap élvéli 8 orakor a' Publikum'

olvasására is ki-adatott nyomtatásban. Az e-félét a' fő Hadi Cancellária az Udvari Német Ujj-ság tulajdonosának küldi, és ennek nyomtató műhelyében *Extrablatt* nevezet alatt nyomtattik-ki és árultatik el. Ha fél árkus, egy garasért, ha egész árkus, kettőért adatik. Ez itt igen kapsi tudositás izokott lenni, minthogy szerentsés hadi történetek iratnak le benne. Tegnap estve alig lehetett közelíteni arra felé, a' hol árultatott. Még az ablakokonn is mindenütt adták ki az emocereknek, a' hol mindenütt Politziai katoná állott a' nagy tojongságnak akadályoztatása végett. — Ez a' tegnap estvéli *Extraablattunk*, német nyelven egy egész árkus lévén, a' mai ujj-ságunkban tsak keveset írhatunk-ki magyar nyelvenn belőlle.

Minekutánna mind a' három napitsatázásokat renddel le-irta, 's-az ellenségnek abban való vesztsékeit részenként elő számlálta volna Feldmarschal *Sawarow*, végezetre ilyen szavakkal él mind ezek' resultatumának ki-fejezésében: —

„Ezen meg-hatarozó vereséggel végződött-bé a' 3 ik naponn ez a' szokatlan vakmerőségű ütközet a' mi nagy hasznunkra; a' mely győzelemnek következései igen jól meg-jutalmaztatják azt a' mi rendkívül való magunk' meg-eröltetését, a' melyel viaskodnunk kellett. Az ellenség, a' mely a' maga vesztséget érezte, és tovább ellent nem állhatott; fel hagyott azon remenségenn; a' melyet a' *Moreau*' meg-érkezésén épített volt, 's-hogy a' rozlzabb környül-állásokat el-kerülhesse, 2 Divisions Generalisokat *Oliviert* és *Ruskát*, 2 Brigadérosokat *Salnot* és *Cambrayt*, 350 Stáb és fő tiszteket; és 7183 köz embereket, minyajokat meg-sebbedve, *Piaoenzá*-ban hátra hagyván, az éjjelt a' maga hasznára fordította. A' Feldmarschal tsak éppen a' nyugodalomra szükséges időt engedvén itt a' tábornak ezen éjjel (t. i. 20-dikra virradóra); más nap' jó reggel két Colounéval a' futó ellentégnek után-

na indult; ötöt a' *Nura* mellett *St. Georgionát* bé-erte, a' 17-dik fél Brigadát, a' mely 2 Obersterekből, 1 Oberstlieutenántból, 26 fő tisztekből, és 1000 emberekből, többire a' régi híres *Auvergne* Regiment béliekből állott, 3 ágyukkal 3 zászlókkal, és egész bágáziájával együtt elfogta.

Tsak itt a' *Nura* mellé való meg-érkezésekör esett a' miéinknek értékre, hogy General *Macdonald* egész táborának fel éldezésével három napokig várokozott légyen egy *Liguriai* Légióra, de a' mely a' miéinket bé nem várván, magát a' *Bobbio* felé visszafonta; a' hol erre a' hegyek között, Gen. *Betetzki* egy *Orosz* Battalional és 50 Karajtzai Dragonyosokkal reá találván, azt, noha 3000 emberekből állott, bajonéttal meg-támodta, 500 za; meg-ölt, 103-mat elfogott belöle, és a' többit egészféle el-széllesztette.

, Gen. *Moreau*' Jun. 20-dikánn Feldmarschal lieutenant *Bellegardéval* verekedett-meg; ki is mint hogy seregének egy részével *Alessandriát* meg szárv tartani kéntelenített, tsak kitlány erőt állithatott szembe az ellenség' nagyobb erejével; mindazonáltal, noha érezhető, u. m. 203 holtakból, 578 meg-sebessedetkekből, és 1229 elfogattattakból álló veszttéssel, oly modra megakadályoztatta tsak ugyan táborunknak el-erkezhetéseig az ellenségnek további előnyomulását, hogy az, négy napok alatt egész munkátlanságban ülni kéntelenítettvén, az 5-dik nap' *Novinn* kereftül visszafonta indult, és 26-dikbaan már a' *Bochettánn* kereftül ment volt.

„Ilyen képpen egy 10 napokból álló idő szakasz alatt, egy ellenséges tábor majd egészfélemmivé tétetett, *Mántua*' várának ostromoltatása ismét bátorságos állapotba helyheztetődött, az egész Pó' vize meg-szabadittatott, *Tortona* uj janton körül vétetett, és Gen. *Moreau*, ismét a' maga előbbeni fekvésére visszafonta igazittatott. —

„A' nyereság továbbá még ezeknek felette, ezen különben terhes napok alatt, ennyiben állott: A' *Macdonald*' részéről el-esett 6000, el-fogattatott a' tsatázó mezőn 5085, *Piacenzában* meg sebesedve fogságra esett 7183, ember, kik között 4 Generálisok, 8 Obersterek, és 502 Stáb és fő tisztek találtatták; mind együtt 12,268-rament az ellenséges fogjok' száma; 7 ágyut és 8 zászlót nyertünk. — „A' mi vesztesünk állott — a' Cs. Királyi seregek' részéről, 10 el-esett Stáb és fő tisztekből és 244 köz emberekből; 87 megsebesedett Stáb és fő tisztekből, és 1816 köz emberekből — az *Orosz Császári sereg*' részéről, 1 el-esett Obersterből, 4 el-esett fő tisztekből, és 675 köz emberekből; továbbá, 3 meg sebesedett Generálisokból, 3 Obersterekből, 1 Oberstlajtnántból, 5 Májorokból, 35 fő tisztekből, és 2041 köz emberekből.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Orosz Országból. — „A' Gen, *Melas* és *Kray* leg ujabb tudósításaik szerint, az ellenséges vezér *Macdonald*, *Pistoja* felé folytatja a' maga hátrálását: és a' kémek által bé jött tudósítások szerint, *Pistoja*tól *Florentzia* felé szándékozik nyomulni, hogy itt seregeit öfzfe gyűjtven, innét ismét tovább utazzék, és *Livornónál* hajókra üljön. Gen. *Victor* pedig, a' ki ugyantsak a' *Macdonald* táboránál vagy a' *Genová*hoz képpest *Nizza* felé fekvő tengeri vidékek felé vette útját. — Részünkről Gen. *Ott*, *Rubiera* felé elő nyomulván, oly móddal rendelte-el előjáró tsoportjait a' Gen. *Klenau*' vezérlése alatt, hogy a' *Regiónn*, *Modenán*n és *Pármán*n keresztül menő Ország-utakat fedezhessék.

„Gen. *Morcau*, *Novi*' vidékeit is el-hagyván, minden tudósítások szerint, *Genúa* felé kezdette seregeit hátra vonni: a' miéink pedig, hogy ennyi egymásután való marschok által okoztatott

fáradtságaikból egy kevésbé magokat ki nyugtathatják, *Novit* el foglalták, és *Orba* mellett táborba szállván, apróbbtsoportjaikat, a' *Bochetta* és a' *Bormida* völgyeire küldözik széljel,

„A' *Turini* Kastélybann tálaltatott ágyuknak száma, nem 400 ra, mint közelébről irattatott vólt, hanem 562 darabokra megyen mind egygyütt. — (Ezen hadi tudósítások a' Hadi Cancelláriáról adattattak ki az Udvari Újjságban.)

Török Birodalom.

A' *Saydai* és *Syriai* mostani Kormányozó 's egyfzersmind az ezen tartományokban lévő minden Török seregeknek fő vezérjek *Gezzar Ghazi Ahmed Pascha*, ismét egy officíális tudósítált küldött *Konstantzinápolyba*, *Acri* várofiából, a' melyben így beszélli-le az ott folyt közelébbi hadi környülállásokat:

„Gen. *Bonaparte* egészfzen meg-szüntette vólt Május' elejétől fogva több napokig az ezen városnak erőffégeire való ágyuzást, mig az örző sereg a' maga részéről a' *Gezzar Pascha*' parahatolatja szerént az alatt is meg nem szünt az ellenféget a' vár mellett lévő sántzokból, és több rendbéli ki-ütések által, éjjel nappal nyugthatatlankodtatni.

„Ugyan azon Május hónapnak 6-dikánn, a' *Merabut Zado Hassan Beg*' és a' *Kapigi Ismayl Beg*' vezérléseik alatt, egy Török hajós sereg az ide rendeltetett segítő sereggel, *Rhodus* szigetéről a' hol ölfzfe gyülekezett vólt, meg-érkezván, és az *Acre*' öblibe bé-evezvén, a' seregnek a' szározra való ki szállításához még azon éjjel hozzá kezdet, és a' sántzokban a' fűbb posztokat meg-erőffítette.

„Az ellenfég alig hogy ezen segítségnek elérkezését meg értette, még azonn éjjel haladék nélkül iszonyu golyobis efföt kezdett az ágyukból a' vár felé botsáttatni, és más nap, mikor

már a' ki-szállott Török katonaság a' benn-lé-
vőkkel egyesülve egy közönléges ki-tsapáshoz ké-
szült volna, maga az ellenség, az általa már
nagy rélzint őszlze égetett *Aly Burgi* nevü to-
ronyra igen hevesen rea ütött: hanem az itt bé-
nyomuló Frantziákat az itt álló Török őrző se-
reg olyan keménven fogadta, hogy *Ijlen' segedel-
mével*, a' Törökök' kardja előli ezen Frantziák
közzül még csak egy is el nem mehetett; azo-
kat el halgatván, a' kik imitt-amott a' jól forgó-
dott ágyuk' és apró puskák' tüze által el-huliot-
tanak.

„Tsak éppen egyetlen-egy tartatott-meg
közzülök életben, addig, míg meg-vallatta: ott. Az ő
vallás tételéből ki-jött: hogy *Gen. Bonaparte*
tsalárd módra hitette-el a' katonáit, mint ha ő
a' Török Udvar előre való tudásával ütött volna
bé *Egyiptomba* és *Syridba*, hogy ezen tartomá-
nyok közzül egyikben, az ugy mondatott rebel-
lis *Beghek'*, a' másokban pedig a' *Gezzar' Pa-
scha'* orizáglásslókna'k, véget-vellet; hogy a' segítő
feregek is csak szinből érkeztenek volna *Ghezzár-
hoz*, és valósággal magát (*Bonapartét*) fogják
segíteni, mint-hogy azoknak vezérjeik a' titkot
tudván, *Ghezzár Pascht* a' Frantziáknak leg el-
ső közelítésekör meg fogni, és őtet ezeknek ke-
zekbe szolgáltatni el nem mulatnák, melyhez kép-
pest a' vár is minden bizonnyal, önként, és talám
egy puska-szó nélkül fel fogná magát adni.

„Más nap' estvéli 8 orakor ujra ptóbát tett
az ellenség ugyan azon felig el-égetett torony
ellen, rélz szerént azzal a' reménféggel, hogy a'
Törökök most már ott meg nem allhatnának,
rélz szerént oly kivánságtól őszönöztetvén, hogy
az előbbeni naponn szenvedett gyalazatért és
nagy kár-vallásért bosszút állhasson. Ha-
nem, a' meg-támadók ezzel az alkalmatosság-
is a' vitéz oltalmazóktól minyájon őszlze vag-
daltattak, és a' *Bonaparté'* reménsége ekkor is
femmiyé tétellett.

„Ezen ujjantoni szerentsétlen próba-tétel miatt kétségbe-eséssel el-telve, el-tökéltette *Bonaparte* magában, hogy másod nap' ismét reá üs-sőn a' varra: hanem, az öekkori próba-tétele is, csak mint az előbbiek, a' Frantziáknak igen nagy vesztesékekkel, mivelhogy a' bé-nyomultak leg kissebb tekintet nélkül mind egy lábíg le-vag-daltattak, vízfsza veretett,

„A' következett napokon, Május 21-dikéig, meg elégedett az ellenség azzal, hogy a' várat és annak tornyait, szűnet nélkül való kemény ágyu-zás által szorongatta: mely is arra indította a' várban lévő vizez örző sereget, hogy egy köz-önséges ki-tsapást tegyen; a' mely is meg-esvén, a' Frantziáknak temérdek sokasága rész szerént özfze-vagdaltatott, rész szerént széljel kergette-tett, 's az ellenség Isten' segedelmével úgy meg veretett, hogy Gen. *Bonaparte* a' maga tulajdon tábor' helyének és poriekáinak fel-gyuly-tására, és kevés meg-maradott népének, az éj-tzakának letétsége által segítettén, *Jaffa* mel-lé való vízfsza vonására, kényszerített. *Gezzar Pascha* pedig a' maga részéről, nem csak hogy lovassait az ellenségnek kergetésére el-küldötte, hanem ennek felett minden helyekre rendeléseket küldött ki, hogy, ha lehet a' *Bonaparte*' hát-rálásra való útjait fogják el.

„Ez úttal azonközben 13 Frantzia Genera-lisoknak és mintegy 300 fő és al tiszteknek el-űttetett fejeiket, sok éppen ezen végre ki rendel-tett Tatároktól el küldötte *Gezzar Pascha* a' Portához Konstantinápolyba, a' hova is ezek Jun. 12 dikénn meg-érkezvén, a' szokás szerént a' *Sultan*' palotájának főbb kapuja' elibe, a' mely *Baki humajon* nevet visel, egy ezen tudósításnak summáját magába foglaló irással együtt a' Publikum' elibe a' közönséges nézésre ki té-tettek.“ — (Ez a' *Konstantinápolyi* tudósítás a' Bétsi Udvari Német ujjságban is ki-adatott.)

Anglia

Minister Pitt azt a' beszédjét, a' melynek egy részét e' közelébbi Kurirban leirtuk vólt, tovább is folytatta a' Parlamentomban, ily formáju ki-fejezésekkel: — „

„En nem engedhetem szavaimat úgy magyaráztatni, mintha mi idegen Státusok' elibe rendeléseket akarnánk adni, vagy pedig Frantzia országba a' *Mondrochiát* helyre akarnók allítani. Azt az állatást, a' mely olyan régi mint a' Politikai világ, minden embernek szükfég helybe hagyni: hogy t. i. valamely országnak határjai csak magokban, a' szomízádnak semmi bátorságot nem szolgáltatnak, melyre nézve tábát, táborokat, hajós seregeket és egyéb elzközöket kell kélzen tartani, ha a' szomízádnak országnak Uralkodói és Tanátsíói, az idegen Országgló-székek iránt, sem hadban sem békefégben, nem igazságosok. Pedig már ugyan mi vagyon a' Frantzia Respublikában valami, a' mire az ember magát bizhatná. Mi az ő characterjek a' maga erköltsi oldaláról tekintetve? A' Helvétziai nép bizonysga az ő hívfégének. A' tirannusság alóll való meg-szabadittásnak áll-országása alatt, a' jártmas nemzetek' nyakába vetette, és a' teremtesnek leg szebb részeit el-pulztitotta. Mindezeknek az inségeknak szerző okai, az ő Tanátsoffai és Ministerjei: 's-ezek még máig is minden jó rendtartással bíró Státusokhoz, különösön pedig *Angliához* ellenséges indulattal viseltetnek. Mi telyefféggel nem a' tanuló szobák és Oskolák, hanem azon fegyverbe öltözött velekedések ellen folytatunk háborút, a' melyek a' magok ujjitásaikat, a' leg regibb országoknak, az Oltároknek, és minden háznos kézületeknek őszfe omlásaikkon kard által akarják fel-épiteni, 's-ezt pedig minden embereknek jozan okosságok ellen, és minden főbb gondolkodásoknak és virtusoknak meg-vetésével, akarják tselekedni. Ők

mindent, a' mi szeretetre méltó, tudós, és jó, az általok el-foglaltatott vidékekenn, meg gyilkolnak. Az én vételkedő társaimnak állatásai, t. i. hogy a' Fr. Respublika és Szabadság, együtt fenn nem állhatnak, 's-hogy nekünk a' Frantzia Respublikával tsak ugyan még is békefféget kelljen köt-nünk, egymással ellenkeeznek. Ha ez a' Respublika, egy jó rendelések szerént alkotott Státus volna, én az első volnék, a' ki a' véle való békefféget ohajtanám. Hanem egy oly Országlás-formát, a' mely közönséges fejtelenségnek principiumainn fundálódik, és a' melynek rettentő igazlátalanságai, melyeket az emberek olykor igen gyáva módra titkolnak, mászfzor ismét szemérem nélkül meg valhanak, ötet minden más Europai Státusok között meg-külömböztetik, gyü-lölni kéntelen vagyok.

„Az igaz, ezek voltak a' Pitt' bé rekefztő szavai, hogy az a' félelem, a' mely a' népben el-harapozott volt, és a' melyhez magokat szabni olykor kéntelenek a' Ministerek, Lord *Malmesbury*nak Lille'be való Követségi-küldetetésére, tett volt valamit: de tsak-ugyan olyan remén-ség volt akkor a' Frantzia Directorokról, hogy characterjeiket változtatni fogják: a' melyből mindazáltal semmi nem lett és halá legyen a' Gondviselésnek, hogy a' békeffégből is semmi nem lett vólt, minthogy külömben eddig talám mi is a' Helvétusok' vagy Amerikaik' állapotjokra jutottunk vólna, a' kik iránt végezetre a' magok ál-ortzájokat le-tették. A' leg rettenetesebb haboru, elibe tétetentő egy gyalazatos békeffégnék, kivált-képpen a' mostani idő szakaszban, a' mikor mi ellenségünknek vakmerő nyavajáia annál tovább terjeszkedik, a' mennél az ő hatalma az el enyészéshez közeledni láttatik.

~~XXXXXXXXXXXX~~
Elegyes Levelak.

Páris, Jun. 22 dikénn: — „

„Frantzia orizágnak napnyugoti részeiben 3 és 4 százanként járkálnak, dobbal záfzlóval a' *Chouansok*, és öidöklik a' Republikánusokat.

„A' közelébről kilepett Directorok közzül *Merlin* a' hazájába *Douaiba, Lareveillere-Lepaux'* *Montmorencibe* útaztak-el. *Reubel* meg *Párisban* vagyon, és benn-ül a' Vének' tanátságában.

„*Barras*, már rég hogy semmi rélyt nem vett volt a' Directoroknak semmi tanátskozásai-kból, hanem *Sieyessel* tartott titkos correspondentiát.

„Az Öt-százak' tanátsa meg-határozta, hogy a' Directoriumhoz egy Követséget küldvén, a' vólt Ministert *Scherert* el-vádolja, és processust indittasson ellene. Sok levelek ellenben azt írják, hogy *Scherer* maga önként áreffomba ment légyen, és ügyének meg visgáltatását kívánja. *Bonaparte Lucian* azt erőssítette közelébről az Öt-százak' tanátságában, hogy ez a' Hadi-minister *Scherer*, a' múlt esztendőben 58 milliókkal költött többet, mint sem szükség lett volna. — A' Finantz-minister' *Ramel'* állapotja is terhesülni kezdett. Ö iránta is követséget küldött az Öt-százak' tanátsa a' Directoriumhoz. — Mikor a' Directoriumban a' közelébbi nagy változás esett, a' Ministerek mind ki akartak lépni hivataljokból: hanem egyiknek sem engedtetett meg. Ugy látszik azonban, hogy egyenként fognak ki léptetödni. Már ez meg-történt vagy kettőjökkel. A' Belső-minister' *François de Neufchateau'* helyébe *Quinet* nevü Convent-béli volt tag, a' Politziai-minister' *Duval'* helyébe pedig, *Bourguignon* nevü Directoriális Commissáriusságot viselt ember, tétetett-bé. — A' Directorok közzül most tsak *Sieyes*, *Barras*, és *Gohier*, vagynak itthonn. — *Moulin* és *Roger-Ducos*, után! Kurirok küldettek, hogy jöjjenek haza Directoroknak. *Moulin* az

ugy nevezett *Anglus tábor'* provisoriális vezérje volt, és *Rennesben* volt hadi szálláson. Az előtt *Párisi* Komendánságot, még az előtt pedig, a' *Chouansok* ellen, katonaságot vezérelt. *Roger-Ducos*, a' hazájában a' *Landes* nevű Departamentomban privatizált mind az ólta, hogy a' Törvényhozók közzül ki lépett.

Páris Jun. 25-dikénn. —

„Gen. *Championet*re néze, ilyen rendelést adott ki a' Directorium: A' Bé töltető Directorium megfontolván azon ujjabb tudósításokat, a' melyek helyesebbek, mint azok, a' melyek ötöt a' *Ventos'* 7-dikénn költ rendelésre határozta volt, decretálja most: 1) hogy t.i. az a' rendelés, a' mely szerént Gen. *Championet* egy hadi Itélő-szék' elibe állani parantsoltatott volt, visszavéteffék; 2) hogy Generál *Championet* az activitásba és szolgálatba vizsgálá állittassék; 3) hogy a' Hadi-minister a' jelen való végzett vegye munkába.,,

Tudósítás.

Ezen folyó esztendőben, Augustus Havának 5-ik napján, a' *Pápai* Uraságnak ménesse, melly 10 hágó mén-lovakból; 2 három esztendős, 4 két esztendős 10 egy esztendős tsödör csikókból; 9 három esztendős, és 4 két esztendős Parippaticókból; 65 anya kanczákból, mellyek közzül harmintzhatnak szopos csikó vagyon alatta, általlyában pedig ismét újra meg vagynak szép mén-lovak által hágattatva. Ezekén kívül, 2 négy esztendős; 5 három esztendős; 8 két esztendős; és 13 egy esztendős kantza csikókból, és így 132 darab nevezetes fajtú ménesekből öszve szerzett lovakból áll, ugyan *Pápa* várássában, kótya vetye által, kész pénzért el fog adattatni. Mind azok tehát, a' kik szép, 's magas Magyar

és Erdélyi fajtú lovaknak kedvellőji, ezen kótya vetyérs el várattatnak.

A' *Hufeland Kristof' W.* Jenai Orv. Dokt. és Közönséges Tanító' — *Ember élete meg-hofzszabbitsának mesterségét* — most a' második ki-adás szerént — ismét fordította és még-bővítette *Kováts Mihály* Orv. Dokt. 3 Darabban 8vo Pesten 1799, Az árra 2 Rh. Forint.

Ez a' könyv, az elsőbb ki-adás szerént, mi-tsoda tárgyáról tanított légyen, az tudva van az egélz Haza előtt. — Itt tehát tsak azokat a' tárgyakat számláljuk elő, a' melyekkel rész szerént *Hufeland Ur*, rész szerint a' fordító most újonnan meg-bővítette ezt a' munkát.

A' II-dik Gyakorló Réfzt *Hufeland Ur* meg-bővítette a' következőkkel. — A' részegítő ita-lok, a' rozsólisok veszedelmek. Miképpen lehet ezekről el szokni? A' halál' kinyait nem érzi a' haldokló. — Egy paraszt embernek a' háza-nepe, milyen szerentsétlenné lett a' vénusi méreg által? *Junker Ur* ditseretet érdemel, hogy a' him-lő' ki-irtásában szorgalmatoskodik. A' tántz az aszfzonyok életét rövidíti. Az idején való há-zasság mind a' szülékre, mind a' gyermekekre nézve veszedelmes. — Hányadik esztendő alkal-matos a' házassulásra minállunk? A' test alka-tása különbözik az esztendő' részében meg-esett születés szerént. Mikor leg jobb születetni? A' Fejedelmeknek szükséges a' jó nevelésre tzélező rendelésekre vigyázni, a' szerentsés uralkodás vé-get. A' Tanítói Hivatal leg-főbb az Országban. Hogy lehet elve idején el-alunni, és reggel ko-rán fel-kélni? Uti limonádé por. A' vászonból e'? v. a' flanelből tsinált ruházat jobb? Egy kü-lönös példa a' nagy mértékletességre. A' fogak-at hogy lehet meg örzeni? Az étel' idejére néz-ve mihez kell az embernek magát tartani? Mit

jó az ifjaknak vatforálni? Kinek, és mitsodás ter hasznos? A' tobákolás, a' dohányozás miért veszedelmes? Úti — és Házi — Patika. Nevezetes új példa a' a' hólnak tetfzett gyermeknek a' fel-elevenítésére.

A' Fordító meg-bővítette az I-ső Tanító Részt a' következőkkel: Mit kell tartani a' ki-lélekzett és a' ki-párolgott levegőről, az ember egellégére nézve? A' Calcuttai veszedelem levan-írva. A' magnes' természeti (phýsica) ereje. Hogy lehet azt mestersegesen tfinálni? A' Mesmer' egész tudománya le-van írva. Mi a' hajófok pikázi-e. Hogy kell azt tfinálni? A' világosság-nak, a' ménko-matériának, a' természeti, és az Orvosi ereje. A' magnes' Orvosi ereje. A' plánták', az állatok', alkotó részei az elválasztó - mesterseg (chemia) fzerént. Mitsoda a' tűz az el-valasztó mesterseg fzerint? Mit tfinál az? az érzékben? a' plantakban? és az állatokban? Következések ezekből. Mi a' levego' fundamenta (bafis aeris)? A' föld golyódisa körül kiterjesztett levegő-ég az el választó mesterseg fzerint le van írva, alkotó részeire nézve, tehát le íródott az élet-levegő (oxygene) a' meg-fojtó levegő (azot) a' szénlevegő (carbonicum). Az élet levegő magában gondoltatván nem látzik az életet táplálni. Mitsoda tehát a' mit tulajdonképpen az életet élelztgeti? A' viz miből áll az el-választó mesterseg fzerint? A' gyertya miért? és hogy ég? Hogy? hany úrakor? és mifloda plánták szoktak éjtzakára le-fekünni? A' plánták' taplalalódásának — szaporodásának — nemzésének — növésének — szabad mozgásának — a' nedvellégek' forgásának — a' módja. A' tűz miképpen élelztgeti az állatokat. Miért izgat bennünket a' levegő jobban, mint a' viz. A' plánták ki-ürítései (excretiones). A' földgolyódisában lévő belső meleg. A' földgolyobisann lévő sítórok (zonæ). Mi a' hegy? melyek e' földgolyóbifán lévő leg-nevezetesebb hegyek? A' meleg-mérő

(thermometrum), a' nehézség-merő (barometrum). A' föld gályóbisann lévő száraz hogy olztódik fel? Mi a' tenger? hogy olztatik az fel? A' rabzolgák' állapottya. Mitsoda eledelek mennek - be a' tüdön? és a' bőrön? egyenesen az élet táplálására. Hogy dolgoznak az Orvosságok az ember testében, az új Orvosok vé'ekedései Izerint? Mi az emberben a' mértéklet (temperamentum)? Az idő' hozzfizemvő a' izükség a' tökellettelítésre. A' kemény ételek, nevezetesen a' főzelékek ártanak a' tanulóknak, elrontják az ő képzelődő erejeket, őket butákká, feledékenyekké, bandzsalokká teszi. Halználnak a' fok foró betegségek a' tompa elzü embereknek. A' veslének, a' bél-hurkáknek a' halzna az emberben. Az ifjak', a' kisdetek inasnúsainak' s' érzoinainak a' gyengeségből való következések. Külömbiséget tsinal az emberekben a' levegő-ég mértékletének (Clima) a' külömbisége.

Ugyan a' fordító a' II. Gyakorló Rész't meg-bővítette a' Következendőkkel: A' gyermekeknek a' nevelésében, 7 elztendős korokig mitsoda hibák szóktak esni? A' bújaságnak, az elmebeli mértékletlen foglalatosskodásnak, a' méjj gondolkodásnak, okai, bajai, következesei, Orvoslásai. Azon dolgozni a' mire az ember nem született, a' gyermekeket idején taníttatni, őket valamely élet-módjának a' választására erőtetni veszedelmes. A' nátha, a' maga-gyilkosság, a' mértékletlen indulat, az irigység, a' félenkség, a' félelem, a' heveres, ez unalom, a' mértékletlen képzelődés, a' babonás, és dühösködő képzelődés, a' heragosság, a' kevélység, a' boszszúállásnak a' kívánsága, a' vakmerőség, a' telhetetlenség, a' himlő, és annak a' bé oltása, az ember meg vezettsége, a' fülv, a' rák, a' skarlát hideg, a' kolz, a' vérhas, a' száraz-betegség, a' kölvény, a' köles hideg mint betegségek, okaikkal, bajaikkal, jeleikkel, és Orvoslásaikkal le-vannak írva. — A' Izakátsokról való ítélet. A' bornak, a' palyinkanak, az áll-ortza

festékek minden nemeinek, a' kenyér sütésben a' timsónak, a' konyhasóval való vízszá élésnek, a' különbség nélkül való tsókolódásnak veszedelemes következései. A' ragadó nyavalyák' uralkodásának az idején, a' vénusi betegségben mitse da étés módjat kell tartani. Meg lehet e' határozni? annyival inkább 4 hetekre tenni? a' venusi méregnek az el-ragadása után, annak a' testen való ki ütését? a' venusi méreg mindég azon a' helyenn üt e' ki? a' mellyre leg-először el ragadott? Az ivó-pohár, a' köppölyöző-vas, és a' szopás által hogy ragad-el a' venusi méreg?

Ezek az új Jegyzések annyira meg-bővítették ezt a' munkát, hogy most ez a' Könyv két anyi, mint volt az elsőbb ki-adás.

Találtatik ez a' Könyv.

Bétsben a' Veres Toronymál, a' Magyar Király tzimér alatt lévő Patikában, Patikárius *Fülep Josef* Urnál. — Debretzenben Prof. *Sárvári* Urnál, és a' Collegiumban. — Enyeden Doktor *Bod* — Egerben a' Püspök Typogr. *Fact. Gyalogai* — Elztergomban *Compact. Sigler* — Fejérváron *Compact. Lang* — Györben Typogr. *Streibig* — Kaffan Ref. *Predik. Kováts István* — Komáromban Prof. *Katona* — Kolosváron és Szebenben Typogr. *Hochmeister* — Léván *Compact. Lovász* — Défen Doktor *Sóós* — Miskóltzon Prof. *Váradi* — Nagy-Körösön Prof. *Fodor* — Pápán Prof. *Marton* Uraknál. — Pesten *Weingand, Kilián, és Kis*, Könyváros Uraknál — Pétsen *Comp. Weidinger* — Posonyban Könyváros *Schweiger* — S. Patakon a' Collegiumban Senior *Balog Abrahám* — Szombathelyen *Comp. Zsoldos* — Szegeden *Comp. Kibling* — M. Vársárhelyen Consiárius *Aranka* — Veszprémben Typogr. *Sammer*, Uraknál.

Ha pedig valaki ezeken a' helyeken kívül is kívánna nyomtatványokat, méltóztassék Pestre a' fordítóhoz (a' ki lakik Nro, 307) írni.

P. D.